

WWF

BROȘURĂ

RO

2014

Conservarea ursului brun

URSUL BRUN, COMOARA CARPAȚILOR

Concept editorial și adaptarea textului: Anca Georgescu

Design grafic: Ecuson Studio, Cluj-Napoca

Tipar: Studio Impress Design, Cluj-Napoca

Foto coperta I: David Lawson / WWF-UK

© WWF-România & Rachiv EcoTur-Ucraina, 2014.

Reproducerea acestui material este permisă și încurajată, cu condiția menționării sursei.

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	2
---------------------	---

CUVÂNT ÎNAINTE	3
----------------	---

URSUL BRUN	4
------------	---

Cât de mare e un urs mic?	6
---------------------------	---

Kilograme?	6
------------	---

Cât de brun e ursul brun?	7
---------------------------	---

Membrele	8
----------	---

Dinții	10
--------	----

Văzul	10
-------	----

Auzul	11
-------	----

Mirosul	11
---------	----

Vârsta	11
--------	----

SOMN DE IARNĂ SAU HIBERNARE?	12
------------------------------	----

URSUL PRINTRE AI LUI	14
----------------------	----

Reproducerea și prețioasele strategii de supraviețuire ale naturii	16
--	----

CE MĂNÂNCĂ URSUL?	18
-------------------	----

URSUL BOLNAV	19
--------------	----

Fiară turbată sau animal bolnav?	20
----------------------------------	----

URSUL ȘI OMUL	22
---------------	----

Întâlnirea cu ursul	24
---------------------	----

Vânătoarea și braconajul	25
--------------------------	----

ÎȚI MULȚUMIM, BARDĂU!	26
-----------------------	----

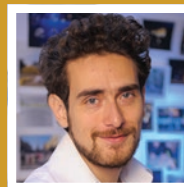
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textul acestui volum este o adaptare pentru publicul larg a lucrării „Ursul brun - biologie, ecologie și comportament” de Leonardo Bereczky.

Leonardo Bereczky a absolvit Facultatea de Silvicultură a Institutului de Cinegetică și Biologie a Vertebratelor de la Universitatea de Vest din Sopron (Ungaria) și este doctorand în ecoetologia ursului brun, la aceeași universitate.

Leonardo este și fondatorul *Centrului pentru reabilitarea urșilor orfani* din Munții Hășmaș, județul Harghita, singurul centru de acest fel din Europa, de la înființarea lui în 2004 și până azi. Aici, în măsura în care sunt găsiți la timp, urșii orfani sunt salvați și reintegrați în sălbăticie.

Mulțumim pentru sprijinul oferit la realizarea acestei ediții, partenerilor noștri de peste Tisa, organizația *Rachiv Ecotur* din Ucraina și lui Mihai Pop, expert în conservarea carnivorelor mari, membru al *Asociației pentru Conservarea Diversității Biologice*, Vrancea.

Pentru WWF-România, ursul e o specie prioritară, nu numai pentru că este, poate, cel mai iubit și cel mai important locuitor al pădurilor noastre, dar și pentru că prezența lui e un indicator esențial al sănătății pădurilor.

Magor Csibi

DIRECTOR WWF-ROMÂNIA

CUVÂNT ÎNAINTE

Ursul brun a fascinat întotdeauna oamenii, iar imaginea lui apare mereu în datinile noastre, în poveștile oamenilor, care, de-a lungul timpului, au învățat să trăiască alături de el și să-l respecte. Totuși, cunoștințele despre specie sunt puține și uneori chiar greșite. La noi, există puține cercetări în domeniu, iar lipsa de informație a dus fie la acțiuni distructive, fie la crearea unei imagini negative a ursului în rândul oamenilor.

Experiența a arătat că, din păcate, cunoștințele legate de această specie nu sunt mult mai bogate nici în rândul celor care se întâlnesc mai des cu ursul și habitatul lui: vânători, pădurari, rangeri, manageri ai parcurilor naționale sau ai ariilor protejate. De aceea, rândurile următoare se adresează nouă tuturor și sperăm să găsiți aici cele mai importante informații despre biologia, ecologia și comportamentul celui mai mare carnivor european, cu un accent necesar pe situațiile care apar în competiția dintre om și urs, pentru resurse și spațiu.

URSUL BRUN

Ursul brun (*Ursus arctos*) este cel mai mare reprezentant al prădătorilor europeni și aparține ordinului *Fissipeda* (mamifere carnivore cu dinți cu vârfurile ascuțite și canini foarte dezvoltati) și familiei *Ursidae* (carnivore mari, greoaie, cu pas pe toată talpa, gheare foarte puternice și coadă scurtă).

În conștiința populară s-a dezvoltat ideea că, în munții din România sau Ucraina, există două specii: ursul *furnicar* și ursul *normal*. De fapt, ursul furnicar este doar un urs brun juvenil sau de dimensiuni mai mici, care, având puțină „experiență de viață” (de aici și mult curaj) poate fi văzut adesea în zone deschise, răscolind mușuroaiele de furnici.

Odinioară, ursul brun popula întreaga Europă, însă în ultimele secole a dispărut din majoritatea regiunilor. Câteva din cauzele dispariției: creșterea populației umane, fragmentarea habitatelor, dezvoltarea agriculturii, vânătoarea excesivă.

**ASTĂZI, ÎN EUROPA, MAI TRĂIESC
APROXIMATIV 14000 DE EXEMPLARE,
FĂRĂ SĂ NUMĂRĂM AICI URȘII RUSIEI.**

Forma urmelor
ursului

CÂT DE MARE E UN URS MIC?

Mărimea urșilor e un subiect mult discutat și controversat. Pentru un ochi neantrenat, ursul pare mare, însă realitatea a arătat că oamenii au tendința de a exagera mărimea oricărui animal, cu atât mai mult a unui care are reputație de uriaș. Datele variază și în literatura de specialitate. Iată datele biometrice, după cele mai recente lucrări din domeniu:

Înălțimea la greabăn, la ursul adult, măsurată de la talpă la punctul cel mai înalt al umărului: 90-150 cm.

În general, masculii sunt mai mari decât femelele.

Lungimea corpului, măsurată de la vârful nasului la vârful cozii: 150-165 cm la femele și 170-200 cm la masculi.

(Mertens și Ionescu, 2000)

KILOGRAME?

Diferențele între greutatea indivizilor din același habitat sunt provocate de starea de sănătate a individului, vârstă, sex, abilitatea de a găsi hrană, digestia ușoară sau mai anevoioasă a unor alimente, eforturile de a evita omul sau de a face față schimbărilor provocate de om în habitat.

Apar și diferențe de greutate, în funcție de anotimp: toamna târziu, înainte de intrarea în bârlog, urșii au o greutate mult mai mare decât primăvara, când ies din bârlog. Avem următoarele cifre: urs adult femelă:

100 - 200 kg, urs adult mascul: 140 - 320 kg.

(Mertens și Ionescu, 2000)

CÂT DE BRUN E URSUL BRUN?

Culoarea blănii urșilor variază chiar la același individ. Apar schimbări de colorit la trecerea de la un stadiu de maturitate la altul, la schimbarea anotimpurilor și chiar aprecierea de către om a culorii poate suferi erori, din cauza diferențelor de lumină sau a unghiului din care animalul e privit.

De obicei, se schimbă doar coloritul blănii protectoare (puful), iar cea de dedesubt rămâne neschimbată (*subpărul, spicul sau jarul*). Urși albinoși se întâlnesc foarte rar. Culoarea predominantă e de la brun deschis până la brun închis. Puii pot avea un guler alb care dispare, în general, după primul an de viață. Cel mai des întâlnite culori sunt: brun sau castaniu (41%), brun deschis sau brun cu tentă aurie (15%), brun închis sau ciocolatiu (39%) și brun cenușiu sau cu tentă de gri (5%).

(Micu, 1999)

Lungimea firului de păr variază în funcție de anotimp. Lungimea părului de iarnă (decembrie-aprilie/mai):

8-9 cm pe spate, 10-12 cm pe greabăn. Lungimea părului de vară (iulie-septembrie): 4-6 cm.

Temperatura fiziologic normală a corpului este de 36,5-37,5°C și variază în funcție de activitatea și însușirile fiecărui exemplar. Temperatura scade ușor noaptea sau atunci când animalul nu are activitate, de asemenea scade în zilele reci. În timpul somnului de iarnă, temperatura corpului poate ajunge până la $\pm 32^{\circ}\text{C}$.

41%

BRUN SAU
CASTANIU

39%

BRUN ÎNCHIS SAU
CIOCOLATIU

15%

BRUN DESCHIS SAU
CU TENTĂ AURIE

5%

BRUN CENUȘIU SAU
CU TENTĂ DE GRI

MEMBRELE

Ursul pășește aproape ca omul și calcă pe toată talpa, iar labele înseamnă mers, alergat, cățărat, înotat, vânătoare, hrănire, săpat, apărare. Labele sunt relativ plate, cu 5 degete, iar cele din spate sunt mai largi decât cele din față.

Chiar dacă are labe masive, ursul poate manevra și obiecte mici. Ghearele sunt curbate, nonretractile*, mai scurte la labele din spate și mai lungi la cele din față.

Dacă e nevoie, ursul se deplasează în galop, rar în trap, pășind cu piciorul dinapoi în urma celui dinainte. Pe sol, urmele picioarelor din spate rămân clare și seamănă cu cele ale omului, dar sunt mai mari și cu gheare.

**nu se retrag spre înapoi sau în interior*

DINȚII

Alături de labe și gheare, sunt principalele arme de apărare și principalele unelte pentru obținerea hranei. În mod normal, ursul brun nu mușcă prada pentru a o omorî, însă are dinți ca să o străpungă și să o zdrobească în maxilarele cu mușchi masivi, foarte puternici.

Dinții sunt largi, adaptați hranei omnivore. Principala diferență între animalele omnivore și cele carnivore o

reprezintă molarii postcarnasieri*, care la urși sunt plați și largi ca să poată măcina substanțele vegetale. Urșii bruni au 42 de dinți. Dinții permanenți apar, de obicei, la doi ani și jumătate de la naștere. Caracteristicile incisivilor, caninilor, premolarilor și molarilor diferă ușor, în funcție de hrană și habitat.

**carnasier: subst. Fiecare din cele patru măsele mari și tăioase ale unor animale carnivore.*

VÂRSTA

Urșii trăiesc 25-30 ani, deci sunt animale cu longevitate medie. Vârsta lor se poate împărți în următoarele clase:

CLASA 0	CLASA I	CLASA II	CLASA III	CLASA IV	CLASA V
pui	2-5 ani sau juvenili	5-10 ani sau foarte tineri	10-15 ani sau tineri	15-20 ani sau maturi	20 ani și peste

(Micu, 1999)

AUZUL

Ursul are un auz excelent, deși informațiile despre acest subiect sunt mai mult anecdotice. Urșii aud în banda de ultrasunete 16-20 Mhz și probabil mai sus, fiind un ajutor important pentru localizarea prăzii de sub pământ (rozătoare). Urșii aud un dialog între oameni de la circa 300 m și pot auzi declanșatorul aparatului foto de la circa 50 m.

VĂZUL

Multă vreme s-a crezut că urșii au o vedere slabă, însă recent s-a demonstrat contrariul. Ochiul sunt mici și situați către înainte, larg despărțiți, cu diferite nuanțe de căprui și pupile rotunde.

MIROSUL

Mirosul este cea mai importantă armă a ursului și se pare că, între carnivore, el are mirosul cel mai dezvoltat. Este fundamental pentru apărare și atac, fiind și fereastra spre lumea din jurul lui, mai mult decât auzul sau văzul: îi servește la detectarea perechii, a prezenței omului sau a altor urși, a puilor, la găsirea surselor de hrană. Ursul poate să detecteze urme ale prezenței umane la mai mult de 40 de ore de la trecere.

Un ac de pin a căzut în pădure. Vulturul l-a văzut, căprioara l-a auzit și ursul l-a mirosit.

(proverb al indienilor din America de Nord)

SOMN DE IARNĂ SAU HIBERNARE?

La sfârșitul toamnei, după ce au acumulat suficient țesut gras pentru somnul de iarnă, urșii intră în bârlog. Somnul de iarnă poate dura de la trei la șase luni. Bârlogul e săpat în pământ sau amenajat în cavități naturale, sub stânci.

Se mai poate ca ursul să-și construiască un cuib din crengi, asemănător cu acela al berzei, deasupra solului. Unii urși pot rămâne activi în tot timpul anului, când găsesc hrană suficientă. Acest comportament e stimulat și prin momirea lor la hrănitori artificiale. Durata somnului e direct proporțională cu cantitatea de grăsime acumulată în timpul toamnei și invers proporțională cu cantitatea de hrană disponibilă pe timpul iernii.

De fapt, somnul de iarnă este o adaptare la lipsa de hrană din acest anotimp, un comportament prin care animalul își folosește energia acumulată sub formă de grăsime.

E important de știut că, atunci când deranjăm un urs în perioada de iernare, îl forțăm să piardă energie, pe care

el o poate recupera numai prin hrănire însă, în acest anotimp, resursele naturale de hrană sunt reduse. Astfel, urșii «deranjați» sunt nevoiți să se apropie sau chiar să intre în așezările omenești, în căutarea hranei.

Somnul de iarnă, ca mod de supraviețuire în anotimpul rece, e diferit de hibernarea propriu-zisă, de aceea are o denumire aparte: *hibernare ursidă*. Hibernarea propriu-zisă, întâlnită la câteva specii precum pârșul, ariciul sau marmota, este un comportament de adaptare: organismul își reduce, până aproape de minim, toate funcțiile vitale: temperatură, cicluri respiratorii, puls, tensiune cardiovasculară, așa încât consumul organismului să fie aproape nul. Ieșirea din această stare este un proces lent și anevoios, care durează ore bune.

Deci, animalele care hibernează sunt foarte vulnerabile, incapabile să se apere sau să fugă de alte specii concurente sau de dușmani naturali.

Pseudohibernarea ursului înlătură exact acest neajuns. Ursul „nu-și permite” să fie vulnerabil când iernează. Funcțiile sale vitale scad doar foarte puțin, iar el își păstrează capacitatea de a se apăra sau de a fugi, în orice moment. Pe timpul somnului de iarnă activitatea cardio-pulmonară se reduce, dar nu în aceeași măsură ca la animalele care hibernează propriu-zis.

Cei mai importanți factori care declanșează somnul de iarnă sunt scăderea temperaturii mediului, lipsa de hrană, creșterea grosimii stratului de zăpadă, grosimea stratului de grăsime acumulată de urs și diminuarea orelor de lumină, toamna târziu. Pentru ieșirea din bârlog, cei mai importanți factori sunt: creșterea perioadei de lumină ziua, creșterea temperaturii mediului, topirea zăpezii, scăderea stratului de grăsime.

Pentru a evita deranjul, mai ales pe acela provocat de om, urșii se deplasează uneori pe distanțe considerabile, căutând zone de munte, liniștite, împădurite sau acoperite cu desigururi aproape de nepătruns. În aceste zone, se formează de obicei și un strat foarte gros de zăpadă, un obstacol pentru oameni și alte vietăți. De aceea, e bine ca, în timpul iernii, turiștii să evite astfel de desigururi

când merg la munte, mai ales pe versanții cu orientare sudică. Exploatarea forestieră sau organizarea vânătorilor la goană în aceste zone au efecte neplăcute și provoacă urșilor multe probleme de comportament.

Problema deranjului în perioada de iernat este și mai mare la ursoaicele cu pui. Ursoaica naște exact în această perioadă de inactivitate, în lunile ianuarie și februarie. Cu toate că dimensiunea puilor la naștere e redusă (sub 500 g), ei se dezvoltă repede, grație valorii nutritive ridicate a laptelui matern. Producerea acestui lapte de către organismul mamei, cere cantități mari de resurse corporale și energie, în special în ianuarie-aprilie, când femela încă nu se poate hrăni. Orice deranj în această perioadă înseamnă o și mai mare pierdere de energie, iar asta poate duce la pierderea sau părăsirea puilor. Nefiind capabili să-și urmeze mama, puii mici rămân de izbeliște, iar singura posibilitate de a-i salva, cu condiția să fie găsiți, e plasarea lor într-un centru de reabilitare.

© Grzegorz Leśniewski / Wild Wonders of Europe

URSUL PRINTRE AI LUI

Ursul e un animal solitar, care are nevoie să se apropie de semenii lui doar în perioada de împerechere. Totuși, în primii doi, trei ani de viață, puii și juvenilii au nevoie de prezența unui «coleg».

La *Centrul pentru rehabilitarea urșilor orfani* din Munții Hășmaș, s-a observat că urșii tineri formează grupuri chiar și de 8-10 indivizi, care se despart abia după doi sau trei ani. Asemenea grupuri hibernează împreună, în același bârlog. În perioada juvenilă, urșii trăiesc aproape de mama lor. Mai mult, există cazuri în care pui de 2-3 ani își urmează în continuare mama, chiar dacă ea are deja alți pui nou-născuți. Urșii adulți se evită reciproc, în afara perioadei de împerechere. Masculii se împrăștie după ce devin maturi, iar femelele își stabilesc zona de trai în interiorul sau în apropierea teritoriului mamei.

Ursul nu e un animal cu comportament teritorial* puternic, ca lupul sau râsul, așa că mai mulți urși, deseori, se tolerează reciproc în zonele cu abundență de hrană și chiar în zonele de iernat; se cunosc cazuri în care se adună până la optzeci de urși într-un habitat de câteva sute de hectare. (Micu, 2000)

**comportament ce presupune marcarea și apărarea unui teritoriu față de indivizi din aceeași specie*

REPRODUCEREA ȘI PREȚIOASELE STRATEGII DE SUPRAVIEȚUIRE ALE NATURII

Ursul brun ajunge la maturitate sexuală la vârste înaintate. Femelele în vârstă de 4-6 ani nasc 1-4 pui. Împerecherea are loc o dată la 2 ani, în perioada mai-iunie. Ursul e o specie poligamă, deci un mascul se poate împerechea cu mai multe femele în aceeași perioadă de reproducere. După fertilizare, embrionul se dezvoltă până la stadiul de blastocist*, apoi dezvoltarea încetează până la sfârșitul lunii noiembrie, când are loc implantarea și

reîncepe dezvoltarea embrionului. Fenomenul se regăsește și la alte animale sălbatice, cum e căpriorul, și este tot o strategie a naturii de a mări șansele de supraviețuire a puilor.

Dacă, începând din momentul fertilizării, embrionul s-ar dezvolta continuu, puiul s-ar naște exact în perioada în care condițiile meteorologice sunt cele mai aspre, iar sursele de hrană mult reduse. În majoritatea cazurilor, asta ar însemna pierderea puilor. Prin fenomenul de implantare întârziată, puiul se naște în cea mai potrivită perioadă a anului, primăvara. Gestația durează 6-8 săptămâni.

Puii se nasc în bârlog, în perioada somnului de iarnă, în lunile ianuarie-februarie. Încă o strategie de adaptare a speciei: puii nou-născuți sunt foarte vulnerabili, nu pot să meargă, deci pentru ursoaică e mai simplu să-i țină ascunși într-un bârlog. Mai mult, acum și urșii masculi stau în bârloguri, ceea ce reduce riscul ca femela să fie atacată de un mascul dornic să omoare puii.

**stadiu în dezvoltarea embrionului la mamifere, în care acesta apare ca o cavitate înconjurată de celule.*

Pentru că alăptatul puilor se petrece într-o perioadă în care femela nu se poate hrăni, o altă strategie de supraviețuire e însăși mărimea puilor. Nou-născuții cântăresc în jur de 0,5 kg, dar cresc repede, acumulând până la 70 g într-o singură zi, datorită laptelui hrănitor al ursoaicei. Puii părăsesc bârlogul în aprilie-mai, perioadă în care femela are deosebită grijă de ei, purtându-i mai ales în zone sigure. Ea încearcă să evite masculii adulți, care pot să-i omoare puii pentru a o determina să se împerecheze.

În al doilea an de viață, puii rămân singuri. Ursoaica reia ciclul reproductiv abia după ce puii devin independenți, așadar după aproximativ 2 ani.

După ce sunt părăsiți de mamă, la vârsta de 1,5-2 ani, puii de urs sunt obligați să se descurce singuri. E perioada cea mai delicată din viața lor. Fără experiență, ei se aventurează în zone primejdioase: localități, stâne, depozite de gunoaie. Aici pot fi atacați de câini sau cad victimă accidentelor rutiere sau feroviare. Sau, încă inocenți și obișnuiți cu ocrotirea maternă, sunt ușor descoperiți și omorâți de urși masculi mari. De altfel, acesta e principalul mecanism natural de reglare a populației de urs. (Bereczky, 2010).

CE MĂNÂNCĂ URSUL?

Hrana urșilor e de tip omnivor*. Dentiția lor arată preferința pentru hrana vegetală și nevertebrate. Ierburile și mugurii sunt consumate mai ales primăvara sau la începutul verii. Vara și la începutul toamnei, ursul mănâncă ciuperci și fructe (zmeură, mure, afine, mere, prune și pere). Toamna târziu, dar și iarna, urșii se hrănesc cu ghindă și jir. Insectele, în special *Hymenoptere* (furnici, albine, viespi) pot fi, sezonier, o altă sursă importantă de hrană, mai ales datorită proteinelor conținute.

În sfârșit, ursul preferă carnea obținută prin prădare, din carcase**, animale sălbatice mici sau hrana de la puncte de hrănire, pentru că e o hrană cu valoare nutritivă mare și pe care o asimilează ușor. Dieta complexă a ursului împreună cu conformația fizică au făcut din el un animal cu totul deosebit, mult diferit de toate celelalte carnivore.

Sistemul de hrănire omnivor, care-i dă voie să digere atât hrană vegetală cât și hrană animală, l-a ajutat să capete o plasticitate ecologică extraordinară: ursul poate trece oricând la tipul de hrană care-i e la-ndemână. De aceea, urșii au ocupat aproape toate tipurile de habitate, de la tundră la zonele înzăpezite ale Polului Nord și până la zonele deșertului Gobi. Această putere de adaptare e sporită și de „echipamentul” fizic: ursul are o musculatură impresionantă și poate să omoare un taur cu o singură lovitură. Poate sta în picioare ca și omul și își poate folosi membrele din față ca «mâini». Talpa piciorului din față are degete prehensile***, dinți foarte mari și puternici, văz, auz și miros deosebite. Toate acestea sunt o combinație rar întâlnită în lumea animalelor și unică în lumea carnivorelor mari.

Un urs, chiar mare fiind, poate să se cațere într-un copac fără crengi, ca o felină. În același timp, în ciuda corpului masiv și greu, ursul poate să ajungă din urmă un cal, cu o rapiditate remarcabilă.

*substanțe vegetale și substanțe animale deopotrivă

**porțiune dintr-un animal jupuit și eviscerat sau doar scheletul cu mușchi

***care poate să prindă, să apuce

URSUL BOLNAV

La fel ca noi, ursul simte durere, cu toate că nici stimulii care o produc, nici reacțiile nu pot fi comparate.

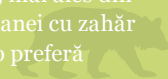
La o durere persistentă, ursul devine iritabil și posibil agresiv cu oamenii sau cu alți urși.

Cele mai comune
suferințe pentru
urs:

ABCESE

urșii au probleme cu dinții mai mult ca alte animale, mai ales din cauza hranei cu zahăr pe care o preferă

RĂNI

provocate de arme
sau de capcane

LUPTELE

cu alți urși
sau orice alt dușman

PARAZIȚI

interni, în special viermi
plați

VÂRSTA

pierderea dinților
la vârste înaintate

FIARĂ TURBATĂ SAU ANIMAL BOLNAV?

Anca Georgescu

OFIȚER DE COMUNICARE
WWF-ROMÂNIA

Rar, ursul se poate îmbolnăvi de rabie, hrănindu-se dintr-un hoit deja contaminat sau în alte situații firești pentru viața naturii.

Statistica și studiile din domeniu arată că acest lucru se întâmplă extrem de rar, însă e bine de știut: rabia e o boală infecțioasă acută (meningoencefalită), produsă de virusul rabic. E cunoscută și cu denumirile *turbare* sau *hidrofobie* (frică de apă) și afectează, atât la oameni, cât și la animale, creierul și măduva spinării. Așadar, un urs care e infectat

cu virusul rabic e un animal bolnav, iar agresivitatea lui în această stare e un simptom al bolii, deci, în primul rând, un semn de suferință.

În mediile de comunicare, suprarepetarea știrilor panice și inflamarea opiniei publice prin descrierea situației cu sintagme ca „fiară turbată”, „bestie ucigașă”, „inamic public” duce, printre altele, la un comportament violent, chiar crud al omului, în preajma animalului bolnav, ceea ce îi amplifică acestuia din urmă, suferința și teama. Reacțiile exagerate și comportamentele zgomotoase și agresive ale omului se pot întoarce chiar împotriva lui, pentru că ursul încolțit va deveni cu atât mai imprevizibil și periculos, cu cât agitația și ostilitatea din jurul lui cresc. E bine de știut că animalul, bolnav sau doar suspectat de a fi bolnav, va muri oricum, deci, cu un comportament rezervat și lăsând acțiunea în seama celor care se pricep și sunt îndreptățiți să intervină, omul obișnuit poate să prevină accidente în plus, contaminarea altor animale atacate de ursul bolnav și victimele umane.

”

Leonardo Bereczky

Rabia nu e o boală atât de periculoasă cum se crede.

Rabia a fost observată extrem de rar la urs și, nici măcar atunci, nu s-a demonstrat cu certitudine că a fost vorba de rabie. Preluarea

virusului presupune ca ursul să fie mușcat de un animal infectat, pentru că rabia se transmite prin fluidele și secrețiile corporale. Apoi, virusul rabiei este unul atât de slab, încât după moartea animalului, și virusul moare în cel mult două ore, deci, în fapt, un hoit infectat cu rabie, nu mai are virus capabil să infecteze.

Iată de ce, probabilitatea ca un urs să dea tocmai de un hoit cu rabie încă activă este extrem de mică și e considerată nesemnificativă.

URSUL ȘI OMUL

Atât ursul brun, cât și omul se află în vârful piramidei trofice, asta însemnând că niciunul nu are dușmani naturali. Omul și ursul concurează pentru resursele de hrană din habitatele în care ambii sunt prezenți. (Chiriac et al, 2010)

În timpuri străvechi, ursul era un pericol iminent pentru om și greu de învins, din cauza superiorității fizice. Însă, odată cu dezvoltarea tehnică și perfecționarea armelor, situația s-a schimbat, iar omul i-a devenit superior ursului, dacă vorbim de resursele de apărare sau de atac. Conflictele dintre om și urs nu pot fi atribuite exclusiv unuia sau altuia. Nici omul, nici ursul nu sunt doar atacat sau doar atacator. Doar folosirea comună a aceluiași spațiu - deci conjunctura - duce la apariția conflictelor. (Pop, 2011)

Ursul se obișnuiește ușor să-și procure hrana acolo unde acest lucru e cel mai ușor de făcut, iar „acolo” înseamnă uneori culturi agricole, ferme, animale domestice, stupi de albine, livezi sau tomberoane cu gunoi lăsate la liziera pădurii. (Chiriac et al, 2010).

Perioada critică pentru apariția pagubelor provocate de urs în rândul animalelor domestice, e intervalul iulie-septembrie. Chiar și când prădează, ursul caută siguranța, deci posibilitatea de a se retrage rapid. Foarte rar prădările au loc în zone deschise, la distanțe mai mari de 1000 m de pădure sau de zone cu arbuști. (Pop, 2011)

Conflictele între om și urs sunt, de cele mai multe ori, cultivate sau înlesnite de greșeli ale omului. Suntem

martorii unei invazii a omului în pădure: exploatarea forestiere, culegători de ciuperci și fructe de pădure, turiști cu ATV-uri sau vehicule de motocros, turism haotic, dezvoltarea și expansiunea zonelor turistice.

Toate acestea înseamnă gunoi, sunete și mirosuri noi pentru urs, zgomot. Voit sau nevoit, ursul se obișnuiește cu ele și devine normal pentru el să se apropie de omul pe care, până nu demult, îl evita.

Fenomenul este un răspuns firesc al naturii la schimbările pe care noi, oamenii, le producem. Dacă ne aflăm în habitatul animalelor sălbatice (zone împădurite, desișuri, grohotișuri) e bine să ne comportăm în așa fel încât să nu le deranjăm, mai ales că animalele sălbatice se odihnesc în timpul zilei. Ca să evităm întâlnirea cu un urs, nu trebuie să fim exagerat de zgomotoși. E suficient să ne anunțăm prezența, vorbind calm unii cu alții sau bătând din palme la intervale regulate. Cu simțurile sale, mult mai dezvoltate decât ale noastre, ursul va ști că suntem acolo, înainte de a-l observa noi. Zgomotele excesive pot doar să irite o ursoaică cu pui din apropierea noastră, iar atacul pentru apărarea puilor va fi astfel, un eveniment nefericit, provocat de noi.

ÎNTÂLNIREA CU URSUL

Ursul atacă omul doar atunci când i se pare că atacul e singurul fel în care poate scăpa dintr-o situație pe care n-o cunoaște, deci care e firesc să-l sperie: pătrunderea omului prea aproape de puii ursoaicei, întâlnirea bruscă, pe care nici omul, nici ursul nu au prevăzut-o sau, foarte rar, situațiile în care ursul apără o pradă ascunsă sub pământ. Chiar și în aceste împrejurări, atacul e scurt, iar intenția ursului e de a goni intrusul și nu de a-l pedepsi, așa cum tinde omul să creadă. E adevărat însă, că atacul ursului, indiferent de intenție, poate avea consecințe grave.

Dacă vedem un urs care ne-a văzut, la rândul lui, din timp, trebuie doar să pornim imediat, cu calm, în altă direcție. De obicei, ursul va căuta să facă la fel, adică să se facă nevăzut. Nu e deloc recomandat să ne aruncăm la pământ și să rămânem nemișcați. E mult mai eficient ca, îndepărtându-ne calm și rapid, să arătăm că nu avem intenția de a-l ataca, de a ataca puii sau de a-i lua prada. Urșii sunt animale extrem de inteligente și înțeleg repede situația. Dacă, din orice motiv, ursul se îndreaptă totuși către noi, e bine ca, în timp ce ne îndepărtăm, să lăsăm în urmă un obiect (haină, rucsac). Animalul va fi preocupat de mirosul obiectului, iar noi vom câștiga timp.

VÂNĂTOAREA ȘI BRACONAJUL

Din toate timpurile, omul a încercat să domine sau să înfrângă ursul. În trecut mai ales, dar și astăzi, uciderea unui urs e un simbol de vitejie. Cea mai importantă diferență între trecut și prezent este că, astăzi, ursul e o specie protejată în Europa, cu interdicerea strictă a vânării lui în anumite regiuni. Ca măsură de management al populației de urs, vânătoarea rămâne instrumentul prin care exemplarele „problemă” pot fi eliminate (în limbaj vânătoresc, „extrase”).

Unele situații conflictuale însă, se rezolvă empiric, de către oamenii locului. Astfel, se întâlnesc deseori situații când braconierii pun lațuri în pădure. Urșii sau alte animale sălbatice care calcă într-un astfel de laț au parte de o moarte crâncenă: rănit și cu dureri atroce, animalul moare de foame și de sete, lent, în câteva săptămâni. E important să știm că astfel de metode, pe lângă faptul că sunt infracțiuni penale, nu sunt demne și nici nu rezolvă eventuala problemă. Există multe alte metode, umane, eficiente și fără victime, prin care omul își poate apăra culturile sau animalele domestice. Enumerăm aici doar câteva: gardul electric, adaosurile mobile și flexibile la gardul obișnuit (ex. panglicii colorate), câinii ciobănești, paza umană.

ÎȚI MULȚUMIM, BARDĂU!

Costel Bucur

DIRECTOR PĂDURI ȘI ARII PROTEJATE
WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI

Proiectul transfrontalier GRANIȚE DESCHISE PENTRU URȘII DIN CARPAȚII ROMÂNIEI ȘI UCRAINEI, în cadrul căruia a fost elaborat acest volum, a avut ca activitate centrală, capturarea și monitorizarea a cinci urși bruni. La una din acțiunile de capturare, a participat direct și Costel Bucur, directorul departamentului Păduri și Arii protejate al WWF-Programul Dunăre-Carpați:

© Cristian Ilea / Camera 4 Timișoara / Wildlife România

„De când mă știu, am văzut câțiva urși. În general, n-am emoții când intru în inima codrului, pentru că știu că urșii mă simt dinainte și nu-și pun mintea cu mine.

Deși eram într-un loc pe care-l cunosc ca-n palmă, acum a fost altfel. Am primit telefon la 12.30, că ursul e în cușca de la Bardău (câțiva kilometri buni în amonte de Vișeu de Sus, pe valea Vaserului). Într-o oră, se gonea din mai multe colțuri de țară spre marginea ei de nord.

Bohdan Prots

MANAGER DE PROIECT,
RACHIV ECOTUR, UCRAINA

Ucraina e o poartă pentru deplasarea urșilor bruni între Europa de Est și cea vestică. De ce respectăm ursul brun și lucrăm pentru conservarea speciei?

Pentru că ursul brun e o specie cheie, dacă vrem să păstrăm mozaicul de peisaje al Carpaților.

Ursul brun e parte din cultura și spiritul nostru. E specia care face ca ecosistemul să funcționeze sănătos. E specia care ne permite să exploatăm lemn și să facem agricultură, fără să epuizăm resursele și fără să distrugem mediul.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ A LUCRĂRII ORIGINALE:

Pop, Ioan Mihai, Bereczky, Leonardo, Chiriac, Silviu, „Reabilitarea și monitorizarea puilor de urs orfani sau abandonați”, InfoMediu Europa, nr. 1 (37), 2009

Bereczky, Leonardo, Pop, Ioan Mihai, Chiriac, Silviu, „Studii legate de ecoetologia ursului brun (*Ursus arctos*) bazate pe monitorizarea posteliberatorie a puilor de urs orfani reabilitați”, Studii și comunicări din seria Științele naturii, vol. X-XI, 2010

Bereczky, Leonardo, Pop, Ioan Mihai, Chiriac, Silviu, „Home range-ul și habitatul utilizat al unor exemplare de urs reintroduse în habitatul natural”, Hubertus, nr. 2, 2010

Pop, Ioan Mihai, „Ursul brun, de la conflict la conservare”, Sfântu Gheorghe, 2011

Bereczky, Leonardo, Pop, Ioan Mihai, Chiriac, Silviu, „Trouble-making Brown bear *Ursus arctos* Linnaeus”, 1758 (Mammalia: Carnivora)-behavioral pattern analysis of the specialized individuals, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, vol.54 (2), 2011

ALTE INFORMAȚII ȘI REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

www.carnivoremari.ro
www.openbordersforbears.org
www.biodiversitate.ro
www.wwf.ro
www.panda.org
www.ec.europa.eu/environment/life/

Din 2013, WWF-România, alături de *Ursus Breweries*, are onoarea să sprijine Centrul pentru reabilitarea urșilor orfani din Munții Hășmaș, condus de Leonardo Bereczky.

www.ursus.ro

Programul de Cooperare Transfrontalieră ENPI
Ungaria-Slovacia-România-Ucraina

Proiectul e implementat de filiala MM a WWF-România și RachivEcoTur-Ucraina în Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Slovacia-România-Ucraina 2007-2013 și e cofinanțat de UE cu 937.834 euro prin Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat. Obiectivul global: intensificarea cooperării social-economice și în probleme de mediu a regiunilor Zakarpatska, Ivano-Frankivsk și Chernitska din Ucraina și zone adiacente din Ungaria, România și Slovacia. Autoritatea comună de management e Agenția de Dezvoltare, Ungaria. www.huskroua-cbc.net

Programul este cofinanțat de către
Uniunea Europeană

Uniunea Europeană - 28 de state care au decis să-și unească competențele, resursele și destinele. Împreună, pe parcursul a 50 de ani, ele au creat o zonă de stabilitate, democrație și dezvoltare durabilă, păstrând diversitatea culturală, toleranța și libertățile individuale. UE dorește să-și împartă realizările și valorile cu țări și popoare din afara granițelor sale. Organul executiv al UE e Comisia Europeană. Acest material e produs cu asistența UE, dar nu reflectă în mod obligatoriu poziția oficială a acesteia. www.europa.eu

De ce existăm

Pentru a stopa degradarea mediului înconjurător și pentru
a construi un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura.

wwf.ro

WWF-România, filiala Maramureș
Bd. Unirii 12A/86, Baia Mare 430272
Maramureș, România
0262 224 035 | epop@wwfdcp.ro

© 1986 simbolul Panda WWF - World Wide Fund for Nature

© „WWF” este marcă înregistrată a WWF.